ПОЧЕТАК XXI ВЕКА У ЗНАКУ ВЕЛИКИХ ТЕРОРИСТИЧКИХ УДАРА И УЗРОКА КОЈИ ДО ЊИХ ДОВОДЕ

Бескрајно ратно стање

„Савремене метрополе подсећају на градове под оп-са-дом. Од старих опседнутих градова разликује их и то што је модерни на-па-дач невидљив. Он је, у ствари, већ продро ду-бо-ко у утврђена ме-ста. Бедеми, капије и страже на њима не мо-гу га зауставити. Ње-го-во невидљиво присуство по-сву-да шири панику. Труд који се улаже да се то сакрије не може нас преварити: изг-убљена је, на првом ме-сту, ла-год-ност живљења свој-стве-на јед-ној цивилизацији и ништа више није исто”

Пише: Борис Над

Више не-го било шта друго, велики терористички напади, од Њујорка до Мадрида и од Мо-скве до Ко-со-ва, обележили су по-че-так XXI ве-ка. До-га-ђај као што је онај од 11. септем-бра 2001, наизглед бесмислена погибија више хиљада људи, оставља за со-бом последице ко-је нису са-мо уско политичке. Њих по-ста-је-мо свесни по-сте-пе-но, део по део. Ме-ња се ситуација у својим појединостима, али се за-јед-но са њима ме-ња и

оп-шта клима.

Најпре, промене у атмосфери, ко-ја почиње да личи на ону ратну. Ригорозне кон-троле на аедродромима, у саобраћају уоп-ште. Сву-да та-мо где се окупљају велике ма-се људи – било да је у питању неки политички скуп или обични поп концерт – присутне су не са-мо мере обез-бе-ђе-ња не-го и страх који их покреће. Али мере обез-бе-ђе-ња, ма колико биле промишљене и до-след-но спровођене, више не зна-че и без-бед-ност. Савремене метрополе подсећају нас на градове под оп-са-дом. Од старих опседнутих градова разликује их и то што је модерни на-па-дач невидљив. Он је, уствари, већ продро ду-бо-ко у утврђена ме-ста. Бедеми, капије и страже на њима не мо-гу га зауставити. Ње-го-во невидљиво присуство по-сву-да шири панику. Труд који се улаже да се то сакрије не може нас преварити: изг-убљена је, на првом ме-сту, ла-год-ност живљења свој-стве-на јед-ној цивилизацији.

Тероризам сва-ка-ко није нов фе-но-мен – може се рећи да је 11. септем-бра он задобио јед-ну но-ву димензију. Све то, очигледно, призива појачани надзор: прислушк-ивање, праћење, ухо-ђе-ње, прикупљање невероватних количина по-да-та-ка о било ко-јем појединцу, што разара сва-ку приватн-ост. Живот не-ке јединке по-ста-је провидан, као да се одвија под стакленим зво-ном. Промена, ко-ју не би требало потцењивати нарочито у друш-твима што „традиционално" инсистирају на по-што-ва-њу права чо-ве-ка. У питању су, та-ко-ђе, мере ко-је ће без сум-ње погађати више недужне не-го кривце. Не-ко ко није на непосредан начин упле-тен у овај су-коб не-ма ни разлога да замеће сво-је трагове – у то-ме, парадоксално, лежи и ње-го-ва сла-бост.

ЕТИКА, СИМБОЛИКА, ПОЛИТИКА

Већ је мно-го то-га изречено о „безумљу" са-мог терористичког ак-та. Примедба је оправдана уколико узимамо у обз-ир искључиво етичку димензију проблема. С друге стране, сла-бо је примећено да је, бирајући насумично сво-је жртве, тероризам ве-о-ма прецизно погодио сво-ју ме-ту. За разлику од свог противника, он не користи никаква

ску-па ни технолошки компликована оружја; ње-го-ва средства су запањујуће јед-но-став-на. Обичан аутом-обил ла-ко може бити претворен у разорну бом-бу ко-ја диже у ва-здух зграду вла-де, ба-зу окупационих трупа или седишт-е не-ке од међународних организација. Још је боље ако у ту сврху послужи воз под-зем-не железнице или авион цивилног саобраћаја; њихове жртве се броје у сто-тинама. У принципу, не постоји ниш-та што не би мо-гло бити претворено у средство разарања: градски во-до-вод или кон-трола ле-та. Је-дан микробиолошки институ-т, баш као и рачунски центар, више није са-мо мирнодопска институција. Одговор лежи у бе-скрајном усложњавању и дуплирању система кон-троле, али то, у ствари, и на дуги рок, иде на руку терористима јер повећава број рањивих ме-ста.

Штавише, ов-де се са-ма организација живота савремених метропола, савремених урбаних центара, окреће против његових житеља. Они призивају но-ве ударе на начин на који громобрани призивају му-ње. Слу-чај-не несреће производе сличне ефек-те као и неки терористички чин. Треба ли сумњати у то да ће савремени терориста, који према овом питању има технички а не етички од-нос, умети да искористи ову окол-ност? Сразмерна јед-но-став-ност његових средстава и ме-то-да гарантује виталност овом но-вом типу тероризма који, корак по корак, велике градске центре на-шег до-ба претвара у права ратна попришт-а.

ОРВЕЛ ЈЕ БИО РОМАНТИЧАН

Перспект-ива је полицијска држава, и то можда гло-бал-ног типа – држава ко-ја би, за разлику од описане у Орвеловој *„1984”*, располагала неупоредиво софистификованијим и ефикаснијим ме-то-да-ма кон-троле становништ-ва. Али, она не доноси мир не-го не-ку врсту трајног ратног ста-ња. Она не елиминше тероризам већ га једино одржава на подношљивом нивоу, преузимајући кат-кад ње-го-ве ме-то-де, између оста-лог и за-то што између ње и тероризма постоји чу-дан од-нос ме-ђу-соб-не зависности. Већ одав-но, да-кле, „безумље” не карак-терише са-мо де-ла тероризма. Ниш-та ма-ње безумни нису ни узроци који га изазивају. Шта тек рећи за одговоре на терористичке на-па-де, одговоре у виду војних интервенција, масовних бомабардовања цивилног становништв-а и окупација читавих зе-ма-ља?

С друге стране, проблем који решава савремени терориста састоји се у следећем: на-пад на вој-не објек-те, окупационих сна-га на пример, не производи исте ефек-те као и на-пад на цивилно становиштв-о. Он, сем то-га, логично тежи ка то-ме да прошири су-коб ван матичне земље. Гло-бал-не комуникације и глобални медији му помажу у то-ме.

Убијајући насумично он се-је страх и подстиче нестабилност. Узимајући на нишан не-ку од институција власти, он по-га-ђа је-дан симбол. Позориште или не-ка друга културна инситиуција у његовим очима може постати симбол јед-не омражене културе. То, у још већој мери, важи за богомоље и манастире. <

(Септембар 2005)